



BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



TARİH - DR
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi	TAR6030		3 + 0	7,5	Seçmeli
Birim Bölüm	Tarih - DR - Lisansüstü (Yüz yüze)				
Amaç	Bu ders, Sultan II. Abdülhamid'in 1876–1909 yılları arasındaki hükümdarlığını siyasi, idari, sosyal ve kültürel yönleriyle ele alır. Ders kapsamında II. Abdülhamid'in istibdat yönetimi, Panislamizm politikası, modernleşme çabaları ve dış ilişkilerde izlediği denge politikaları incelenir. Ayrıca bu dönemin muhalefet hareketleri, basın faaliyetleri ve Meşrutiyet süreciyle olan bağlantıları analiz edilir.				
Ders İçeriği	Ders, II. Abdülhamid'in tahta çıkış süreci ve 1876 Anayasası'nın ilanı ile başlar. I. Meşrutiyet'in kısa sürede sona erdirilme sebepleri ele alınır. II. Abdülhamid'in mutlak monarşi yönetimine geçişi ve "istibdat" rejimi detaylandırılır. Mithat Paşa'nın sürgünü ve muhalif kadroların tasfiyesi anlatılır. İstibdat döneminde merkezleşme çabaları ve bürokratik yeniden yapılanma incelenir. Yıldız Sarayı'nın siyasal karar alma sürecindeki rolü değerlendirilir. Hafiyelik ve jurnal sisteminin işleyişi ve toplumsal etkileri tartışılır. Basına ve yayın faaliyetlerine uygulanan sansür politikaları örneklerle açıklanır. Eğitim alanında yapılan reformlar ve modern okul sisteminin yaygınlaştırılması ele alınır. Mülkiye, Harbiye, Darülfünun gibi kurumların gelişimi değerlendirilir. Osmanlı topraklarında modern iletişim ağlarının (telgraf, demiryolu) yaygınlaştırılması anlatılır. II. Abdülhamid'in İslam dünyasına yönelik politikası olan Panislamizm ayrıntılı biçimde incelenir. Halifelik kurumunun siyasi amaçlarla kullanımı tartışılır. Osmanlı dış politikasında denge stratejisi ve büyük devletler arası ilişkiler analiz edilir. Osmanlı-Rus Savaşı (1877–78) ve sonuçları üzerinde durulur. Berlin Antlaşması ve sonrasındaki toprak kayıpları değerlendirilir. Ermeni meselesi ve II. Abdülhamid'in bu meseleye yaklaşımı ele alınır. 1890'larda yaşanan isyanlar ve Abdülhamid'in bu krizlere verdiği tepkiler incelenir. Arap vilayetlerinde yürütülen idari ve dini politikalar tartışılır. Eğitimle birlikte sağlık ve bayındırlık alanında yapılan yatırımlar örnekleriyle açıklanır. II. Abdülhamid döneminde bilimsel ve teknolojik gelişmelere verilen destek incelenir. Dönemin Osmanlı aydınları ile padişah arasındaki ilişkiler ele alınır. Jön Türk hareketinin oluşumu ve II. Abdülhamid'e karşı muhalefetin yükselişi anlatılır. Yurt dışındaki muhalif yayınlar ve Genç Osmanlılar'ın etkisi değerlendirilir. 1905 Ermeni suikast girişimi ve sonuçları tartışılır. II. Meşrutiyet'in ilanına giden süreç ve iç baskılar analiz edilir. 1908 devrimiyle II. Abdülhamid'in yetkilerinin sınırlandırılması anlatılır. 31 Mart Vakası ve bu olayın siyasal sonuçları incelenir. II. Abdülhamid'in tahttan indirilme süreci ve Selanik'e sürgünü detaylandırılır. Ders, II. Abdülhamid döneminin Osmanlı'nın modernleşme süreci içindeki yeriyle ve tarihsel mirasıyla sona erer.				

Ders Kaynakları

KAYNAKLAR, Ahmet Ağaoğlu – Üç Medeniyet, Ahmet Hikmet Müftüoğlu – Çanakkale’den Sonra, Ahmet Hikmet Müftüoğlu – Haristan ve Gülistan, Ahmet Mithat Efendi – Jön Türk, Ahmet Rasim – Şehir Mektupları, Ahmet Rıza – Meclis-i Mebusan Konuşmaları, Ahmet Şerif (İzmirli) – Anadolu Notları, Ali Canip Yöntem – Milli Edebiyat Yazıları, Ali Fethi Okyar) – Siyasi Hatıralar, Ali Kemal – İkdâm Yazıları (Seçmeler), Baha Tevîk – Felsefe Dersleri, Celal Nuri İleri – Kadınlarımız, Celal Nuri İleri – Türk İnkılabı, Ceride-i Havadis (Geç Dönem Yazıları) – Tercüme Edilen Makaleler, Düstur (Osmanlı Kanunlar Mecmuası) – II. Meşrutiyet Dönemi Ciltleri, Ebüzzîya Tevîk – Hatıralar ve Fikirler, Ebüzzîya Tevîk – Tercüman-ı Hakikat Yazıları, Enver Paşa – Enver Paşa’nın Günlükleri, Halide Edib Adıvar – Mor Salkımlı Ev, Halide Edib Adıvar – Raik’in Annesi, Halide Edib Adıvar – Yeni Turan, Hüseyin Cahit Yalçın – Edebiyat ve Hukuk Yazıları, Hüseyin Cahit Yalçın – Tanin Gazetesi Yazıları, Hüseyin Rahmi Gürpınar – İffet, Hüseyin Rahmi Gürpınar – Mürebbiye, Hüseyin Rahmi Gürpınar – Şık, Kanun-i Esasi (1876, 1908 revize baskısı) – Resmî Matbaa Neşriyatı, Maarif Salnamesi (Eğitim Yıllıkları) – 1908–1918 Arası, Meclis-i Mebusan Zabıt Cerideleri – 1908–1918 Oturumları, Mehmet Akif Ersoy – Safahat, Musa Kâzım Karabekir – Hatıralarım, Mustafa Reşit Serezli – Meşrutiyet Hatıraları, Namık Kemal – Vatan Yahut Silistre, Ömer Seyfettin – Yeni Lisan Yazıları, Refik Halit Karay – Kirpinin Dedikleri, Refik Halit Karay – Memleket Hikayeleri, Rıza Tevîk – Felsefe Dersleri, Rıza Tevîk Bölükbaşı – Serab-ı Ömrüm, Sadaret Arşiv Belgeleri (Yayımlanan Seçmeler) – Meşrutiyet Belgeleri Derlemeleri, Sebilürreşad (Sırat-ı Müstakim Devamı) – 1910–1918 Sayıları, Süleyman Nazîf – Çal Çoban Çal, Süleyman Nazîf – Fırak-ı Irak, Şura-yı Devlet Salnamesi – 1908–1918 Sayıları, Takvim-i Vekayi (Resmî Gazete) – 1908–1918 Sayıları, Tanin Gazetesi – 1908–1912 Arası Sayılar (Hüseyin Cahit ve İttihatçı Yayınlar), Tevîk Fikret – Tarih-i Kadim, Ziya Gökalp – Kızıl Elma, Ziya Gökalp – Milli Talim ve Terbiye, Ziya Gökalp – Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, „ ÇALIŞMA ESERLER, „ Ahmet Demirel – İkinci Meşrutiyet Döneminde Meclis-i Mebusan, Ahmet Demirel – İkinci Meşrutiyet Döneminde Seçimler (1908–1912), Ahmet Yıldız – Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları, Benjamin Fortna – Imperial Classroom: Islam, the State, and Education in the Late Ottoman Empire, Christine Philiou – Biography of an Empire: Governing Ottomans in an Age of Revolution, Donald Bloxham – The Great Game of Genocide, Donald Quataert – The Ottoman Empire, 1700–1922, Elizabeth Frierson – Women in Late Ottoman Intellectual History, Erik Jan Zürcher – Modernleşen Türkiye’nin Tarihi (Türkçeye çevrilmiş), Erik Jan Zürcher – Turkey: A Modern History, Eugene Rogan – The Fall of the Ottomans, Eyal Ginio – The Ottoman Culture of Defeat: The Balkan Wars and Their Aftermath, Fatma Müge Göçek – Denial of Violence, Fatma Müge Göçek – Rise of the Bourgeoisie, Demise of Empire, Feroz Ahmad – İttihatçılıktan Kemalizme (Türkçeye çevrilmiş), Feroz Ahmad – Modern Türkiye’nin Oluşumu, Feroz Ahmad – The Young Turks: The Committee of Union and Progress in Turkish Politics, 1908–1914, Hans-Lukas Kieser – Talaat Pasha: Father of Modern Turkey, Architect of Genocide, Hasan Kayalı – Seçkinler ve İktidar: II. Meşrutiyet’te Seçim, Hilmi Ziya Ülken – Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi, İlber Ortaylı – İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, İsmail Kara – Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi, James Gelvin – The Modern Middle East, Janet Klein – The Margins of Empire: Kurdish Militias in the Ottoman Tribal Zone, Karen Barkey – Empire of Difference: The Ottomans in Comparative Perspective, M. Şükrü Hanioglu – A Brief History of the Late Ottoman Empire, M. Şükrü Hanioglu – Preparation for a Revolution: The Young Turks, 1902–1908, M. Şükrü Hanioglu – The Young Turks in Opposition, Margaret Lavinia Anderson – Practicing Democracy in the Late Ottoman Empire, Mehmet Ali Ağaoğulları – Osmanlı’dan Günümüze Siyasal Düşünceler, Mehmet Ö. Alkan – II. Meşrutiyet’te Osmanlıcılık Düşüncesi, Mehmet Öz – Meşrutiyet Devrinde Basın, Mehmet Seyitdanlioğlu – II. Meşrutiyet Dönemi’nde Basın Özgürlüğü, Melanie Tanielian – The Charity of War: Famine, Humanitarian Aid, and World War I in the Middle East, Mete Tunçay – Türkiye’de Sol Akımlar (1908–1925), Mustafa Budak – II. Meşrutiyet ve Türkçülük, Niyazi Berkes – Türkiye’de Çağdaşlaşma, Roderic Davison – Reform in the Ottoman Empire, 1856–1876, Ryan Gingeras – Fall of the Sultanate: The Great War and the End of the Ottoman Empire, Ryan Gingeras – Heroin, Organized Crime, and the Making of Modern Turkey, Selim Deringil – The Well-Protected Domains, Sina Akşin – 1908 Devrimi, Sina Akşin – Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, Şerif Mardin – Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (1895–1908), Şerif Mardin – Türk Modernleşmesi, Taha Parla – Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmî Kaynakları, Taha Parla – Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye’de Korporatizm, Taner Timur – Osmanlı-Türk Modernleşmesi, Ussama Makdisi – Ottoman Orientalism, Ziya Şakir – İttihat ve Terakki Tarihi, „ ÇALIŞMA ESERLER II, „ Ahmet Ağaoğlu – İslam’da Kadın ve II. Abdülhamid Dönemi, Ahmet Cevdet Paşa – Maruzat: Abdülhamid’e Sunulan Raporlar, Ahmet Kuyuş – II. Abdülhamid ve Anayasa, Ahmet Mumcu – Tarih Açısından Cevdet Paşa ve Dönemi, Ahmet Rasim – Şehir Mektupları, Ahmet Yüksel – II. Abdülhamid’in Sürgün Hayatı, Ali Akyıldız – Bilinmeyen Yönleriyle Abdülhamid, Ali Akyıldız – Zor Zamanlar: Sultan Abdülhamid Dönemi Osmanlı Maliyesi, Ali Himmet Berki – Sultan Abdülhamid Han ve Dönemi, Bekir Sıtkı Baykal – Siyasi Tarih: II. Abdülhamid, Enver Ziya Karal – Osmanlı Tarihi: II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet, Erol Güngör – Tarih ve Toplum: Abdülhamid Üzerine Yazılar, Fatih Bayhan – Abdülhamid’in Kurtlarla Savaşı, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu – Abdülhamid’in Rüyası, Halide Edib Adıvar – Mor Salkımlı Ev, Hasan Duran – II. Abdülhamid Döneminde Dış Politika, Hikmet Bayur – Türkiye Tarihi: 19. Yüzyıl ve II. Abdülhamid, Hikmet Özdemir – Abdülhamid ve Dış Politika, Hüseyin Cahit Yalçın – Siyasal Anılar, İlber Ortaylı – Abdülhamid’i Anlamak, İlber Ortaylı – Osmanlı’yı Yeniden Keşfetmek, İsmail Kara – Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi ve II. Abdülhamid, M. İhsan Şapolyo – İslam Tarihinde Meşhur Padişahlar: II. Abdülhamid, M. Orhan Bayrak – II. Abdülhamid ve Dönemi Belgelerle, Mehmet Seyitdanlioğlu – II. Abdülhamid Döneminde Basın Özgürlüğü, Mehmet Seyitdanlioğlu – II. Abdülhamid Döneminde Hafiyelik ve Jumalcılık, Mithat Paşa – Mithat Paşa’nın Hatıraları (II. Abdülhamid’e dair önemli eleştiriler içerir), Mithat Cemal Kuntay – Üç İstanbul (Kurgu, ama Abdülhamid dönemi anlatılır), Murat Bardakçı – Enver Paşa - Babil’i’den Sankamış’a, Mustafa Armağan – Abdülhamid’in Kurtlarla Dansı, Mustafa Armağan – Sultan Abdülhamid ve Osmanlı’nın En Uzun Yüzyılı, Mustafa Budak – II. Abdülhamid ve Panislamizm Politikası, Necip Fazl Kısakürek – Ulu Hakan II. Abdülhamid Han, Nurettin Şazi Kösemihal – Tarih Konferansları: II. Abdülhamid, Osman Nuri Ergin – Mektep ve Maarif Tarihi, Osman Özsoy – Abdülhamid’in Kurtlarla Dansı 2, Rıza Tevîk Bölükbaşı – Serab-ı Ömrüm, Selim Deringil – İktidarın Sembolleri ve II. Abdülhamid, Sina Akşin – 1908 Devrimi, Sina Akşin – II. Abdülhamid ve İstibdat Rejimi, Süleyman Kocabaş – Ulu Hakan Abdülhamid Han, Taha Akyol – Osmanlı’dan Günümüze Eğitim, Yahya Kemal Beyatlı – Eğil Dağlar, Yılmaz Öztuna – Büyük Türkiye Tarihi: Abdülhamid Dönemi, Yusuf Hikmet Bayur – Türk İnkılabı Tarihi: Abdülhamid Dönemi, Zekeriya Türkmen – II. Abdülhamid Döneminde Osmanlı Ordusu, Ziya Şakir – Abdülhamid ve Yıldız İstibdatı

Hafta	Konu
1	II. Meşrutiyet'e giden sürecin genel değerlendirmesi ve dönemin tarihsel çerçevesi.
2	II. Abdülhamid dönemi, istibdat yönetimi ve muhalif hareketlerin doğuşu.
3	İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kuruluşu, yapısı ve amaçları.
4	1908 Devrimi ve II. Meşrutiyet'in ilanı.
5	1876 Anayasası'nın yeniden yürürlüğe girmesi ve Meclis-i Mebusan'ın açılması.
6	Siyasi partilerin kurulması ve çok partili hayata geçiş.
7	31 Mart Vakası: nedenleri, gelişimi ve sonuçları.
8	Ara Sınav
9	1909 anayasa değişiklikleri ve parlamenter sistemin yeniden düzenlenmesi.
10	II. Meşrutiyet döneminde fikir akımları: Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık.
11	İttihat ve Terakki'nin iktidarı ele geçişi ve merkezileşme politikaları.
12	Toplumsal gelişmeler: kadın hareketleri, eğitim reformları ve basın özgürlüğü.
13	Balkan Savaşları, azınlık politikaları ve etnik ayrılıkçı hareketler.
14	1913 Babıâli Baskını, İttihatçı diktatörlük ve Almanya ile yakınlaşma.
15	Genel değerlendirme: II. Meşrutiyet'in Osmanlı siyasal tarihi içindeki yeri ve Cumhuriyet'e etkileri.
16	Yarıyıl Sonu Sınavı

Program Çıktıları	
1	Lisansüstü eğitim öğrencisi, olayları değerlendirirken çeşitli tahlil ve tespitler yaparak, tarihi hadiselerle daha derinlemesine vakıf olunabileceğini bilir
2	Sosyal bilimlerin sağladığı modern araştırma yöntemlerini uygulayarak çeşitli alanlarda özgün araştırmalar yapabilir. Bu araştırmalarında ana kaynaklara ulaşip bunların sağladığı bilgileri değerlendirebilir
3	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir .
4	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiği bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder
5	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir
6	Sahasıyla ilgili çalışmaları yetkin bir şekilde ve inisiyatif kullanarak yapabilir.
7	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceği engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
8	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan bunlara sadık kalır
9	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur
10	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar
11	Ülkenin kültürel, medeni ve millî varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır
12	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki hem de insani anlamda güçlü tutar
13	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir
14	Tarih metodolojisini kullanarak eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)														
Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
Öğrenci, II. Abdülhamid'in tahta çıkış süreci ve yönetim tarzını açıklayabilecektir.	3	5	4	5	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4
Öğrenci, istibdat rejimi ve merkeziyetçi politikaların Osmanlı toplumuna etkilerini analiz edebilecektir.	5	4	5	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3
Öğrenci, II. Abdülhamid'in Panislamizm politikası ve dış ilişkilerde izlediği stratejileri değerlendirebilecektir.	4	3	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5
Öğrenci, dönemin eğitim, basın ve hukuk alanındaki reformlarını kavrayabilecektir.	4	5	4	5	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4
Öğrenci, II. Abdülhamid döneminde gelişen muhalefet hareketleri ve Meşrutiyet'in ilan sürecini tartışabilecektir.	3	4	5	5	4	3	4	5	4	5	4	5	4	5
Ortalama Değer	3,8	4,2	4,4	4,6	4	3,8	4	4,2	4	4,2	4	4,2	4	4,2